

Η Στρατηγική για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής – ο ρόλος, οι προκλήσεις και τα αποτελέσματα των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το κλιματικό θερμόμετρο ανεβαίνει.

Η κλιματική αλλαγή δεν αποτελεί πια ένα θεωρητικό μοντέλο, κάποια πρόβλεψη σε επιστημονικά φόρα, η θεμα συζήτησης μονο των περιβαλλοντικών οργανώσεων. Είναι μία πραγματικότητα και εξελίσσεται σε κρίση. Ήδη ο ορος κλιματική αλλαγή έχει μπει στην καθημερινότητά μας, ενώ η αντιμετώπιση της θεωρείται από τους ευρωπαίους πολίτες ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα.

Το ό,τι η νέα πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η κ. Ουρσουλα φον Ντερ Λάιεν θέλει να μετατρέψει την Ευρωπαϊκή Ένωση σε «Πράσινη Υπερδύναμη» μέσα στην επόμενη πενταετία και θέτει το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής ως κορυφαίο στην ατζέντα της νέας επιτροπής, δεν είναι μόνο θέμα δικής της προσωπικής ευαισθητοποίησης. Είναι ό,τι εκφράζει μία τεράστια ανησυχία και μερικές φορές αγανάκτηση των Ευρωπαίων πολιτών.

Συμφωνα με δεδομένα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 79% των κατοίκων της Ευρώπης και το 90% της Ελλάδας, θεωρούν ότι η κλιματική αλλαγή αποτελεί ένα πάρα πολύ σοβαρό πρόβλημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και πρέπει να αντιμετωπιστεί κατεπειγόντως.

ΤΙ ΦΤΑΙΕΙ

Το κλίμα και η θερμοκρασία του πλανήτη μας, επηρεάζονται ολοένα και περισσότερο από ανθρωπίνες δραστηριότητες.

Ειδικότερα στην ΕΕ η χρήση ορυκτών καυσίμων (καύση άνθρακα, πετρελαίου και φυσικού αερίου- και γενικότερα η ηλεκτροπαραγωγή), οι μεταφορές, η κτηνοτροφία (κυρίως η σταβλισμένη εντατική κτηνοτροφία του κόκκινου κρέατος), όπως και τα απορρίματα από πλαστικό, θεωρούνται βασικοί υπαίτιοι για την απελευθέρωση περισσότερων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα. Τα αέρια αυτά παγιδεύουν τη θερμότητα που εκπέμπεται από την επιφάνεια της γης και εμποδίζουν την έκλυσή της στο διάστημα, προκαλώντας έτσι υπερθέρμανση του πλανήτη.

Η υπερθέρμανση του πλανήτη έχει οδηγήσει και θα οδηγήσει, ανάμεσα σε άλλα, σε ακόμη περισσότερα ακραία καιρικά φαινόμενα (όπως πλημμύρες, ξηρασίες, έντονες βροχοπτώσεις και καύσωνες), δασικές πυρκαγιές, προβλήματα έλλειψης νερού, λιωσιμο των πάγων και άνοδο της στάθμης της θάλασσας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη ζωή των ανθρώπων που βρίσκονται σε παράκτιες περιοχές.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ /προκλήσεις

Οι νοτιοευρωπαϊκές χώρες είναι εξαιρετικά εκτεθειμένες στον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής. Όπως ειπώθηκε στο **διαλογο- συζήτηση ...** είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι κάθε αύξηση βαθμού στη μέση παγκόσμια θερμοκρασία σημαίνει μία πάρα πολύ μεγάλη αλλαγή σε κομμάτια της, που βρίσκονται γύρω από τη Μεσόγειο, όπως η Ελλάδα. “Είναι ένα από τα πράγματα που πρέπει επειγόντως να συνειδητοποιήσουμε...και αυτό σημαίνει ότι η προσαρμογή θα είναι

ζωτικής σημασίας”.

Στην Ευρωπη και στην Ελλάδα ειδικότερα η Ενέργεια αναδεικνύεται ως ο πρώτος τομέας στον οποίον πρέπει να υπάρξει τεράστια αλλαγή. Φυσικά μιλάμε και για την ενεργειακή μετάβαση ή και για την εφαρμογή ενεργειακών αλλαγών, αλλά και για την απεξάρτηση από τον άνθρακα.

Στο διαλογο – συζητηση που αναπτυχθηκε τεθηκε απο τους συμμετεχοντες το θεμα της αντιμετωσης αυτης της αλλαγής σε περιοχές της χωρας που έχουν (ορυχεια) λιγνίτη και υπαρχουν αντιδρασεις της τοπικης κοινωνιας, μιας κι εκει τιθεται επιπλεον κι ενα κοινωνικο ζητημα.

Ηδη στην χωρα μας βιωνομε τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Οι μεγάλες φωτιές, οι πλημμύρες, οι σφοδρές κακοκαιρίες, που συνεβησαν τα τελευταία χρόνια είναι ορισμένα μόνο από τα γεγονότα που προκαλούνται ή γιγαντώνονται από την αλλαγή του κλίματος. Η αντιμετώπιση των φαινομενων αυτων μας εφερε πιο κοντα στο να συνειδητοποιησουμε ο,τι χρειαζομαστε περισσοτερους πορους, γνωση , συντονισμο και εργαλεια για να ανταποκριθουμε στην μεγαλη προκληση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα βασικά συμπεράσματα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα και πάντα στο πλαίσιο της ευρύτερης Ευρωπαϊκής πολιτικής, όπως προέκυψαν κατά τη διάρκεια του Radio Agora για την κλιματική αλλαγή και το debate των ειδικών αλλά και τα παραδείγματα/καλές πρακτικές που παρουσιάστηκαν είναι τα ακόλουθα:

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΕ/προκλήσεις

- Υπαρχει πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κλιματικη αλλαγη, αλλα είναι ισχνη.Υπάρχουν αρκετές ευρωπαϊκες πολιτικές για την υποστηριξη διαφορετικων προγραμμάτων και ποροι που επενδύονται για τους στόχους της κλιματικής αλλαγής , αλλα σύμφωνα με τα δεδομένα που προέρχονται από διεθνείς οργανισμούς και φορεις , η Ευρωπαϊκή Ένωση υπολείπεται ακόμα στην επαρκή επένδυση.
- Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι για να αποκτήσει η Ευρώπη ηγετικό ρόλο στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής πρέπει να βρίσκεται στην πρώτη θέση της τεχνολογίας, της έρευνας και της εφαρμογής. Δεν μπορούμε στην Ευρώπη να έχουμε μόνο ανθρώπους που διαμαρτύρονται – πρέπει να έχουμε ανθρώπους που ηγούνται των λυσεων. Ενα από τα πιο ανησυχητικά κομμάτια έγκειται στο ότι αν και φιλοσοφικά η ΕΕ βρίσκεται στην προμετωπίδα, δεν βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο στην καινοτομία.
- Σε συνδυασμό με αυτή την προσέγγιση οι χώρες – μέλη πρέπει να κατανοήσουν ότι οι αλλαγές συμβαίνουν παράλληλα και ταυτόχρονα. Δηλαδή και η κάθε χώρα πρέπει να αλλάξει σε σχέση με την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και όλη η Ευρώπη ταυτόχρονα. Οι χώρες πρέπει να συμφωνήσουν. Τις λύσεις δεν τις δίνει μόνη της η Ευρωπαϊκή Ένωση- πρέπει και τα κράτη-μέλη να ακολουθήσουν. Πολλοί Έλληνες όπως και Ευρωπαίοι πολίτες αυτό ακριβώς είναι που δεν κατανοούν, ότι δηλαδή η αποτυχία δεν προέρχεται αποκλειστικά και μόνο από τις δράσεις της Επιτροπής αλλά σε συνδυασμό με τις δράσεις χωρών που δεν βρίσκονται στο ίδιο μήκος κύματος.

- Στην Ελλάδα υπάρχουν σε πολλές περιοχές διαφορα προγράμματα, με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, από το ευρωπαϊκό ταμείο επενδύσεων για τους στόχους αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, καθώς και προγράμματα έρευνας και καινοτομίας. Όμως ένα θέμα που τίθεται από την πλευρά της Ελλάδας είναι η χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση έργων όχι μόνο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, αλλά και έργων υποδομής. Πραγμα που συνεπαγεται ότι μπορεί να έχουμε καλύτερες υποδομές για να αντιμετωπίσουμε την κλιματική αλλαγή.
- Επίσης ζητούμενο παραμένει το πώς τα εργαλεία της ΕΕ θα ευθυγραμμιστούν καλύτερα με τις τοπικές προσπάθειες, την τοπική χρηματοδότηση ώστε να εφαρμόζεται το μοντέλο global strategy και local solutions.

ΚΡΑΤΟΣ/ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

- **Ο ρυθμός αλλαγής του κλίματος είναι πιο γρήγορος από το ρυθμό προσαρμογής του Κράτους.** Παρατηρείται εντονή **γραφειοκρατία** στην εθνική κυβέρνηση, καθώς και **συγκέντρωση εξουσιών και κεντρων λήψης αποφάσεων** στην πρωτεύουσα, με αποτέλεσμα να μειώνεται αρκετά και να περιορίζεται η ουσιαστική πρωτοβουλία των τοπικών αρχών. (Δήμοι και Περιφέρειες). Όπως είπαν οι ειδικοί σε πολλές περιπτώσεις αυτή η γραφειοκρατία και ο συγκεντρωτισμός δεν γνωρίζουν σύνορα, φθάνουν και στις Βρυξέλλες, με αποτέλεσμα πολλές καθυστερήσεις ειδικά στην απόδοση χρημάτων/ αποζημιώσεων σε πληγέντες από φυσικές καταστροφές αλλά και την υλοποίηση έργων αποκατάστασης και υποδομής που σε πολλές περιπτώσεις ξεπερνούν και τα δύο χρόνια μετά την αξιολόγηση των ζημιών και τις αιτήσεις των πληγέντων. Ως παραδειγμα αναφερθηκαν οι μεγάλες καταστροφές που συνεβησαν περυσι στα Χανιά, στην Περιφέρεια Κρήτης. Η εθνική κυβέρνηση έδωσε χρήματα στην περιφέρεια μετα απο πολλους μηνες. Η περιφέρεια αξιοποίησε ένα μικρό ποσοστό αυτών των χρημάτων εξαιτίας της δυσλειτουργίας της νομοθεσίας. Και σχεδον ενα χρονο μετά το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο με ψήφισμα του ενέκρινε 4,5 εκατομμύρια ευρώ για τις περυσινές πλημμύρες.
- **Μεγαλύτερη αυτονομία των Περιφερειων.** Οι περιφερειάρχες επιθυμουν να παρουν την υποθεση στα χερια στους. Ζητουν μεγαλύτερη αυτονομία ωστε να εχουν αρμοδιοτητες **να σχεδιάζουν, να αποφασίζουν, να υλοποιούν** και ετσι να κινούνται γρηγορότερα όλες οι διαδικασίες. Από την άποψη των **δράσεων** το πρόβλημα είναι παγκόσμιο αλλά οι λύσεις είναι τοπικές και πρέπει να υπάρξει μία τοπική στρατηγική, τοπικά προγράμματα, τοπικοί πόροι.
- **Να ενσωματωθει η περιφερειακη διασταση** στα ολοκληρωμένα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα που είναι υποχρεωμένο κάθε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εκπονησει. Το περιφερειακα σχέδιο για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή πρέπει να είναι υποχρεωτικα συμβατό με τις υπόλοιπες πολιτικές της χωρας για το θεμα, αλλα και με την πολιτική της συνοχής , γιατί η κλιματική αλλαγή δεν είναι μόνο τοπικό η εθνικό φαινόμενο, είναι παγκόσμιο φαινόμενο. **Επισης πρεπει να έχει επιστημονική πληρότητα ως περιβαλλοντικό σχέδιο, ενω στη διαδικασία εκπόνησης του πρεπει να έχει συμμετάσχει η κοινωνία των πολιτών ωστε να**

επιτευχθεί ένας σημαντικός βαθμός διαβούλευσης για να αποκτήσει και κοινωνική αποδοχή και τέλος να υπόσχεται και ανάπτυξη.

- **Κατακερματισμός στην λήψη αποφασεων μεταξύ πολλων φορέων του κράτους και ελλειψη επικοινωνιας μεταξύ τους.** Οι διάφορες κατηγορίες και υπηρεσίες του Κράτους δεν επικοινωνούν ούτε χρονικά ούτε προγραμματικά, με αποτέλεσμα να γίνονται εις διπλούν έρευνες, αξιολογήσεις κτλ και να μην αξιοποιούνται οι υπάρχουσες δυνατότητες. Απαιτείται και στο κράτος το «matching together». Για παράδειγμα, φτιάχνονται δρόμοι ή άλλα έργα υποδομής και λόγω ελλειψης επικοινωνιας, δεν λαμβανεται υπόψη ότι δίπλα υπάρχει ένα ρυάκι το οποίο όταν βρέξει πάρα πολύ θα ημι-καταστρέψει το έργο υποδομής.
- **Ελλιπής σύνδεση των αρμόδιων κεντρικών φορέων με τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα** ώστε να υπάρχει ουσιαστική επικοινωνια, διασύνδεση, αξιολόγηση, πιλοτική εφαρμογή καινοτόμων ιδεών και δράσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Είναι πολλές δράσεις οι οποίες θα μπορούσαν μεταξύ τους να συνδεθούν και να αξιοποιηθούν τα αποτελέσματά τους .Σημειώθηκε επίσης ότι στην Ελλάδα «γίνονται πολλά πράγματα με χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στα ερευνητικά κέντρα, αλλά ακόμη και αυτοί οι φορείς δεν είναι συνολικά ενήμεροι για τις δράσεις, με αποτέλεσμα πολλά αντίστοιχα προγράμματα να τρέχουν παράλληλα χωρίς να αλληλοτροφοδοτούνται»
- **Ελλείψεις στην δημιουργία ενός στρατηγικού σχεδιασμού** από το κράτος για το παρόν και το μέλλον, στην προσπάθεια για μετάβαση σε οικονομία και κοινωνία που θα προστατεύει ενεργά το περιβάλλον, ώστε να αισθανθούν ασφάλεια για τη διαβίωσή τους οι πολίτες. Αναπτύχθηκε το παράδειγμα των προσπαθειών για την απεξάρτηση από των άνθρακα – μιλάμε για την ενεργειακή μετάβαση και την εφαρμογή ενεργειακών αλλαγών – με πολιτικές αποφάσεις που αν υλοποιηθούν θέτουν σε κίνδυνο την εργασία χιλιάδων εργατών στην Ελλάδα, χωρίς να υπάρχει σχεδιασμός για την εναλλακτική απορρόφησή τους σε άλλες θέσεις εργασίας.
- **Δυσκολία συντονισμού** των θεσμών της πολιτείας σε διάφορα επίπεδα με την τοπική αυτοδιοίκηση αλλά και με την κοινωνία. Δεν υπάρχει «bottom down» σε συνδυασμό με bottom up προσέγγιση.

ΠΟΛΙΤΕΣ

- **Ελλειμματική ενημέρωση των πολιτών** τόσο για τα προβλήματα (δημοσιοποίηση των θεμάτων) αλλά κυρίως για τις δράσεις επιμόρφωσης και για δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος.
- **Εντοπίζεται μεγάλη δυσκολία στην αλλαγή της συμπεριφοράς των πολιτών** στην καθημερινότητά τους για τη μετάβαση σε έναν τρόπο ζωής «φιλικό» προς το περιβάλλον. Υπάρχει κοινωνικό ζήτημα, που αντιστρέφεται πια μόνο με την εκπαίδευση- και αναφερόμαστε στην αλλαγή τρόπου σκέψης από τα παιδιά του νηπιαγωγείου.
- Προφανώς και πρέπει να ληφθούν γενναίες πολιτικές αποφάσεις, να τεθούν αυστηροί στόχοι και η τεχνολογική πρόοδος να δώσει λύσεις, όμως για να υπάρξει αποτέλεσμα πρέπει και οι ίδιοι οι

πολίτες να αλλάξουν και να συνεργαστούν. Είναι μεγάλη η αλλαγή που απαιτείται στην καθημερινότητα όπως την γνωρίζουμε, εάν θέλουμε πραγματικά αποτελεσματικά και λίγο έγκαιρα να αντιμετωπίσουμε την κλιματική κρίση. Οι άνθρωποι αντιστέκονται και αυτή η αντίσταση είναι μία από τις βασικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσουμε.

Ορισμένες Θετικές εξελίξεις στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης (ενδεικτικά) τους προηγούμενους 12 μήνες

- Μεγάλες ελληνικές περιφέρειες (για παράδειγμα η Κρήτη) έχουν υιοθετήσει ατζέντα που έχει στον πυρήνα της τις εξής έννοιες: κλιματική αλλαγή, εξοικονόμηση ενέργειας, γαλάζια οικονομία, κυκλική οικονομία. Αυτό είναι το νέο θεματολόγιο για τα χρόνια από δω και πέρα και υπάρχει αλλαγή σε σχέση με την παρελθούσα ατζέντα. Αυτό συμβαίνει γιατί οι **συγκεκριμένες περιφέρειες μας έχουν Input από την Ευρώπη**, συμμετέχουν σε ευρωπαϊκά δίκτυα, σε ερευνητικά δίκτυα, σε κοινωνικά δίκτυα. Άρα έχουμε μία ανταλλαγή καλών πρακτικών με άλλες ευρωπαϊκές περιφέρειες σε τομείς ενδιαφέροντος.
- Αναφερομαστε πλέον (πολιτικός κόσμος, κοινωνία και ΜΜΕ) στην κλιματική κρίση και στη στρατηγική και στις συνέπειες που έχει και για την Περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και για την Ελλάδα με την προοπτική του 2030.
- Στις αρχές Δεκεμβρίου τοποθετήθηκαν στην ειδική επιτροπή για την κλιματική αλλαγή δύο εξαιρετικοί Έλληνες επιστήμονες, ο κ. Ζερεφός (για την κλιματική αλλαγή στα διεθνή φόρα) και ο κ. Συνολάκης, καθηγητής φυσικών καταστροφών στο Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Ψηφίστηκε το νομοσχέδιο για την ενέργεια, τον εκσυγχρονισμό της ΔΕΗ, ιδιωτικοποίηση, της ΔΕΠΑ και τη στήριξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- **Μια σειρά από καινοτομες εφαρμογές.** Οι περιφέρειες εντείνουν τις προσπάθειες δράσης για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής με τρόπους μοναδικούς, με τρόπους καινοτόμους, με εξαιρετικά παραδείγματα για το πώς τελικά μπορεί να γίνει το κλίμα υπόθεση όλων μας.
- **Ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτόμου συστήματος για την ενεργειακή απεξάρτηση της Τήλου από το πετρέλαιο.** Υπάρχουν ενεργειακές κοινότητες οι οποίες μπορούν ανθίσουν και στην Ελλάδα χρησιμοποιώντας και πολλές εφαρμογές που αφορούν την εξοικονόμηση ενέργειας. Γιατί δεν αρκεί να παράγεις καθαρή ενέργεια, πρέπει να εξοικονομείς κιόλας.
- **Ενεργοποίηση των πολιτών και περιβαλλοντική συνείδηση.** Εφαρμόστηκε το περιβαλλοντολογικό τέλος στις πλαστικές σακούλες και μέσα σε ένα χρόνο μειώσαμε στην Ελλάδα τις πλαστικές σακούλες από 1,8 δισεκατομμύρια σε 350 εκατομμύρια. Δηλαδή από 200 περίπου σακούλες ανά άτομο καταφέραμε να φτάσουμε τον στόχο των 100 ανά κεφαλή ο οποίος είναι πολύ κοντά στον Ευρωπαϊκό στόχο των 90.
- Ενεργοποίηση του κινήματος των μαθητών «Fridays for Future» για την προστασία του περιβάλλοντος.

